

Н. Д. Краснянська, ст. викладач

Одеський державний екологічний університет

ДО ПРОБЛЕМИ КУЛЬТУРНОГО ВІДРОДЖЕННЯ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Анотація: *В роботі представлений аналіз деяких проблем культурного відродження на сучасному етапі.*

Актуальність. Проголошення незалежності України створило принципово нові умови для розвитку національної культури. Необхідно перебороти негативну спадщину у сфері культури, що залишилися від радянських часів: партійно-класовий підхід до оцінок досягнень культури; русифікацію; залишковий принцип у фінансуванні культури. Головним завданням культурного будівництва стало національно-культурне відродження України. Національне відродження України неможливо без підйому культури, науки й освіти.

Ціль роботи. Основною метою дослідження – виявлення найбільш важливих проблем сучасної української культури.

Проголошення незалежності України у 1991 році і розбудова самостійної держави створили нові умови для розвитку культури. Вже на початку 1992 року Верховна Рада ухвалила головний документ державної культурної політики цього часу - «Основи законодавства про культуру», який став величезним кроком уперед. Тут було проклямовано принципи державної політики в галузі культури, що загалом збігаються з міжнародними, однак, головним пріоритетом названо « відродження й розвиток культури української нації», а також « утвердження гуманістичних ідей, високих моральних засад у суспільному житті» [1].

Закон України «Про культуру», який замінив «Основи законодавства України про культуру», прийнятий у 2010р., є новим законодавчим актом, що відповідає істотно змінній суспільній, культурній, економічній ситуації в Україні. Новий Закон має поліпшити правову базу державної підтримки розвитку культури, стати дієвим регулятором різноманітних форм культурної діяльності.

В Україні формується нова соціальна і культурна ситуація, що породжує нову соціокультурну реальність. Особливість нової соціокультурної реальності полягає насамперед у тому, що наше суспільство перебуває на етапі перелому, соціокультурної трансформації і модернізації, зміни типу своєї організації та існування і умовно є посттоталітарним суспільством. У такій ситуації активно формується нова культурна реальність, що характеризується новими відносинами між людьми у сфері культури, новими умовами розвитку, особливою системою цінностей, норм і принципів, культурних потреб і засобів їх задоволення. За своїм змістом соціокультурні процеси в Україні є: з одного боку, результатом соціалістичної модернізації з усіма її успіхами і недоліками, а з другого, теперішній перехідний період є продовженням модернізації, але в нових умовах капіталізації і ринкових відносин. Основними рисами соціокультурної модернізації є: диференціація, урбанізація, освіченість, розвиненість засобів масової комунікації, динамічність, лібералізація, індивідуалізація, активна самосвідомість громадян та ін. Залежно від характеру традиції можуть стримувати або прискорювати модернізацію. Це посилює протистояння в культурі різних соціальних сил, ускладнює вектор руху національної культури у вимірах сучасних перспектив, у руслі новітніх здобутків світової культури. Україна повинна обрати шлях не наслідування давно пройдених Заходом етапів модернізації, а інтенсивного прориву до меж постіндустріального суспільства з опорою на механізм національної і світової культури. Незважаючи на всі економічні негаразди, у суспільній свідомості поступово зростає не тільки інтерес до національної та етнічної

самоідентифікації засобами культури, а й потреба в них. Опитування показало, що 66% населення України відчувають потребу у знаннях з українознавства, 77,5%- у знаннях про культуру тієї нації, до якої вони належать. Виявлено широку потребу ($\frac{3}{4}$ опитаних) представників різних національностей у знаннях з історії та національних особливостей української культури [2,с.78].

Основою самовідтворення культури є освіта. Наприкінці ХХ ст. її зміст, форми суттєво відставали від основних тенденцій розвитку цивілізації, слабо були зорієнтовані на перспективи цього процесу. У 1991 р. Верховна Рада України прийняла Закон «Про освіту» , де школа визначалася як основа духовного розвитку держави. Реалізація Закону передбачає зміцнення матеріально-технічної бази освіти, видання нових підручників, урізноманітнення форм і методів навчання, широке впровадження в навчальний процес досягнень науки і техніки. Освітня система стає гнучкішою і різноманітнішою. Разом із державними з'являються приватні ліцеї, коледжі, гімназії. Важливим завданням стало забезпечення виконання в навчальних закладах «Закону про мови в Українській РСР», прийнятого ще в 1989 р., що передбачає перехід на україномовний режим навчального процесу. Відбулася реорганізація керування освітою — із метою поліпшення зв'язку між системою середньої і вищої освіти були об'єднані Міністерство народної освіти і Міністерство вищої і середньої спеціальної освіти в одне — Міністерство освіти і науки України. У листопаді 1993р. Кабінет Міністрів затвердив програму «Освіта» («Україна ХХІ століття») щодо кардинальної реконструкції всієї системи освіти, яка передбачала: децентралізацію управління освітою; диференціацію, гуманізацію, індивідуалізацію навчально-виховного процесу; безперервність освіти та варіативність навчальних планів і програм; переорієнтацію сфери освіти на пріоритетний розвиток особистості, створення для цього відповідних умов у суспільстві. Планові зміни мали бути доволі масштабними, адже стосувалися понад 48 тис. закладів та установ, у яких навчалася майже 15 млн. учнів та студентів. Але очікуваних кардинальних

змін у системі освіти не відбулося. Більше того, як і все суспільство, освіта потрапила в зону глибокої кризи, що засвідчує: залишковий принцип фінансування; невідповідність матеріальної бази освіти оптимальним нормативам і потребам суспільства; падіння соціального престижу педагогічної діяльності; загострення кадрової проблеми. Серед чинників, що негативно впливають на навчальний процес, необхідно відзначити недостатню забезпеченість сучасними підручниками і наочним приладдям, а також низький рівень комп'ютеризації. Сьогодні освіта потребує кардинальних реформ.

Складовою духовної культури, формою суспільної свідомості є наука, потенціал якої в Україні порівняно високий. Провідним науковим центром залишається Національна академія наук України. Створено Державний комітет з питань науково-технічного та інноваційного розвитку, діє Українська наукова асоціація, засновані Академія наук вищої школи, Українська академія аграрних наук, Академія медичних наук, Академія мистецтв, Академія правових наук. Наука є найефективнішою сферою капіталовкладень. В світовій практиці прийнято вважати, що прибуток від капіталовкладень в неї становить 100-200% і набагато вище прибутку інших галузей. У достатньо складному становищі виявилася наука. Позначилася багаторічна фактична ізоляція української науки від світової і одностороння орієнтація на російську, недостатня матеріально-технічна база. Проте негативні тенденції, які загострилися в останні десятиліття ХХ ст., визначають становище в першій половині ХХІ ст. До них належать: постійне зниження витрат на науку у внутрішньому валовому продукті; невпинне падіння рівня наукоємності валового внутрішнього продукту України; недостатня матеріальна база, обмежений доступ до новітньої наукової інформації; зниження ефективності функціонування наукових установ; внутрішній і зовнішній «відплив умів». Щороку внаслідок міграції Україна втрачає до 10 тис. дипломованих спеціалістів. Цей процес веде до катастрофічних втрат. Суперечливі процеси спостерігаються й у сфері літератури та мистецтва. Українській літературі вже повернено донедавна забуті й заборонені імена.

Характерними рисами літературного процесу сьогодення є утвердження світоглядно-естетичного плюралізму; творчій пошук, що виявляє себе в розширенні жанрового і стильового спектра літератури; збереження і творче осмислення традицій; осмислення місця й ролі митця в літературі та суспільному житті. Літературні процеси теж характеризуються оновленням змісту, методів творчості, позбавленням від ідеологічної цензури. Головне місце належить публіцистиці, триває публікація дореволюційних, 20—30-х роках, із діаспори письменників і поетів. Проте тривожна тенденція склалася з книговидавництвом українською мовою. Україномовний наклад складає 27% від усього книжкового накладу. Деякі позитивні зсуви помітні в кіномистецтві, створюються україномовні фільми. На XXXVI кінофестивалі в Сан-Ремо українському фільму «Ізгой», створеному за мотивами повісті А. Димарова (режисери В. Савельєв і А. Браунер), присуджений Гран-прі. Важливий внесок у розвиток театрального мистецтва в 90-х рр. внесли режисери Р. Віктюк, С. Донченко, Б. Шарварко, актори Н. Сумська, А. Хостікоєв, Л. Задніпровський. Позитивні зміни відбуваються в роботі українського телебачення. Підвищився аналітичний рівень інформаційних передач, ток-шоу, урізноманітнилися розважальні програми. Значними можна назвати досягнення у сфері пісенної творчості. Регулярно відбуваються пісенні фестивалі «Червона рута», «Пісенний вернісаж», «Пісня року», «Таврійські ігри».

Висновки. Незважаючи на серйозні проблеми і загальні негаразди, культура України була й залишається яскравим явищем світової культури. Необхідно закріпити і розвивати ті позитивні зсуви, що відбуваються у сфері культури.

Список літератури:

- 1. Основи законодавства України про культуру. / Відомості Верховної Ради. - К., 1992. - № 21.*
- 2. Соціологія культури: Навч. посібник. / За ред. О.М. Семашка, В.М. Пічі. - К.: «Каравела», Львів: «Новий світ-2000». - 334 с.*